

Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Yaş, Eğitim ve Gelir Düzeyinin Etkileri*

Nuray Sakallı-Uğurlu**

Sinan Ulu

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın amacı, evlilikte kadına yönelik sözel, fiziksel şiddete ve şiddet sonucu ayrılmaya ilişkin tutumlar ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği'nin alt faktörleri olan düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik, yaş, eğitim ve aylık gelir düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Öğrenci ve öğrenci olmayan katılımcılara Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilmiş Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanmış formu ve Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği uygulanmıştır. Bulgular, erkekler açısından, düşmanca cinsiyetçiliğin evlilikte kadına uygulanan sözel, fiziksel şiddete ve ayrılmaya ilişkin tutumları yordadığını göstermektedir. Kadınlar açısından ise, düşmanca cinsiyetçiliğin yanı sıra, korumacı cinsiyetçiliğin de evlilikte kadına yönelik sözel şiddete ilişkin tutumları yordadığı, ancak fiziksel şiddet ve kadının ayrılmasına ilişkin tutumlarla ilişkisi olmadığı bulunmuştur. Ayrıca, yaş ve eğitim düzeyi, evlilikte kadına yönelik sözel, fiziksel şiddeti ve ayrılmaya ilişkin tutumları farklı düzeylerde yordayan değişkenler olarak bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Aile içi şiddet, sözel şiddet, fiziksel şiddet, tutumlar, toplumsal cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik, korumacı cinsiyetçilik, yaş, eğitim düzeyi ve cinsiyet farklılığı

**Attitudes Towards Violence Against Women in Marriage: The Effects of Ambivalence
Sexism, Age, Education and Income Levels**

Abstract

The purpose of the study was to examine the relationship between ambivalent sexist attitudes (hostile and benevolent sexism), age, education, and income levels with attitudes toward verbal, physical wife abuse and leaving a relationship as a result of such abuse. Student and nonstudent participants completed the Ambivalent Sexism Inventory (Glick and Fiske, 1996) and a scale of attitudes toward physical and verbal wife abuse. Results demonstrated that hostile sexism predicted more tolerant attitudes toward both verbal-physical wife abuse and leaving a relationship as a result of such abuse for male participants. For female participants, as well as hostile sexism, benevolent sexism predicted more tolerance for verbal wife abuse, but did not relate to attitudes toward physical abuse or leaving a relationship as a result of such abuse. In addition, age and education were predictors for attitudes toward verbal, physical abuse and leaving a relationship as a result of such abuse

Key words: Domestic violence, verbal wife abuse, physical wife abuse, attitudes, sexism, hostile sexism, benevolent sexism, age, education, and sex difference.

* Bu çalışma, Türkiye Bilimler Akademisi tarafından desteklenmiştir (NS/TÜBA-GEBİP/2001-1-1). Bu araştırmanın öğrenci verileriyle hazırlanan bir poster, Ulu ve Sakallı-Uğurlu tarafından XII. Ulusal Psikoloji Kongresi, 11-13 Eylül 2002, ODTÜ, Ankara'da sunulmuştur.

**Yazışma Adresi: Doç. Dr. Nuray Sakallı-Uğurlu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, 06531, Ankara

E-posta: nurays@metu.edu.tr

Evlilikte kadına kocası tarafından uygulanan şiddet, her ne kadar iki insan arasında geçen bir olay olarak ortaya çıksa da, sebepleri toplumsal yapı ve dinamiklerde olan, sonuçları da kadınları sadece bireysel değil, toplumsal olarak da etkileyen bir olgudur. Bu yüzden, bu olguyu toplumsal bir sorun olarak tanımlamanın yanlış olmayacağı ve çözümün de herhangi bir kocanın karısı hakkındaki düşüncelerinde değil, genel olarak toplumun kadın hakkındaki düşüncelerinde yatmakta olduğu düşünülmektedir.

Kadına yönelik aile içi şiddet diğer ülkelerde (örn., Anderson, 1997; Johnson ve Ferraro, 2000) olduğu gibi Türkiye’de de önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. 1980’lerdeki kadın hareketlerine kadar çalışılması neredeyse bir tabu olan aile içi şiddet, bu tarihten sonra Türkiye’deki araştırmacıların da ilgisini çekmiştir. Bu konuda farklı kuruluşlarca (örn., T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Pİ-AR-GALLUP, Hacettepe Nüfus Etüdüleri Enstitüsü) yapılan araştırmalara göre Türkiye’de kadınların fiziksel şiddete uğradıkları ortaya konulmuştur. Çiğdem Arıkan’ın yaptığı çalışmalarda Türk kadınlarının kocaları tarafından dövüldüğü (Arıkan, 1993) ve erkeğin gerektiğinde karısını dövmesi konusunda hakkının olduğuna inanıldığı (Arıkan, 1996) bulunmuştur. Benzer şekilde, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1998, 2000) tarafından farklı yıllarda yaptırılan araştırmalarda, kentli ve köylü kadınların kocalarının sözlü şiddetine maruz kaldıkları da bulunmuştur.

Daha önceki çalışmalar (örn., Arıkan, 1993; Ritterberger-Tılıç ve Kalaycıoğlu, 2000; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 2000; Yüksel, 1995) evlilik içinde kadına uygulanan şiddetin varlığı, yaygınlığı, türleri ve erkeklerin

neden şiddete başvurduğu (örn., karısının yemek yapmaması, söz dinlememesi... vb.) hakkında bilgi sunmalarına rağmen sorunun tam olarak anlaşılabilmesi ve çözüm üretilebilmesi için sosyal psikolojik analiz düzeyinde yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Bu anlayıştan yola çıkarak, bu çalışmada insanların sadece birey olarak kadına değil, kavram olarak “kadın” a bakış açısı hakkında tutarlı bir kuram olarak ortaya atılan “Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik” (Ambivalent Sexism), (Glick ve Fiske, 1996) ile evlilikte kadına kocası tarafından uygulanan şiddet arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

Glick ve Fiske (1996) cinsiyetçiliği kadına karşı sadece olumsuz tutumlar olarak ele almayı, hem olumlu hem de olumsuz ögeler barındıran bir olgu olarak tanımlayan Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı’nı geliştirmişlerdir. Glick ve arkadaşlarına (Glick ve Fiske, 1996, 1997; Glick, Diebold, Bailey-Werner ve Zhu, 1997) göre, ataerkillik, cinsiyetler arası farklılaşma ve heteroseksüellik olmak üzere üç kaynaktan beslenen cinsiyetçilik, bu üç kaynağın düşmanca ve korumacı yanlarını bünyesinde topladığı için kadınlar hakkında tek boyutlu olumsuz bir ayrımcılık olarak değil, bu düşmanca ve korumacı ögelerin aynı anda bulunmasından ötürü “çelişik duygulu” bir yapıda kendini göstermektedir.

Baskın ataerkillik kaynağından kadını kontrol etme, kadını düşük seviyede tutma; cinsiyetler arası yarışmacı farklılaşma kaynağından kadın ile erkek arasındaki farklılıkların algılanması ve bu farklılıkların büyütülüp kadının daha değersiz görülmesi; düşmanca heteroseksüel kaynağından ise kadının cinselliğini kullanarak erkeklere istediklerini yaptırma düşüncesinin yanı sıra kadını seks objesi olarak görme du-

rumları sözkonusu olmakta ve tüm bunlar kuramda “düşmanca cinsiyetçilik” (hostile sexism) olarak adlandırılmaktadır.

Düşmanca cinsiyetçiliğe karşın, aynı üç kaynağın daha olumlu tarafları ile beslenen kadınların korunmaya muhtaç varlıklar olduğu (koruyucu ataerkillik); kadının erkeği tamamlayan ve hayran olunması gereken özellikler taşıdığı (cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma) ve cinsel açıdan kadına olan ihtiyaç, yoğun duygusallık ve kadına hayranlığın varlığı (heteroseksüel yakınlık) gibi düşünceler ise cinsiyetçiliğin bir ölçüde olumlu kanadı olan “korumacı cinsiyetçiliği” (benevolent sexism) oluşturmaktadır (Glick ve Fiske, 1997). Korumacı cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik gibi erkeğin kadına olan üstünlüğünü kanıtlamayı içermektedir ama bunu daha olumlu bir şekilde ortaya koymaktadır. Ayrıca, korumacı cinsiyetçilik, bireylerin baskın ataerkilliğe ve dolayısıyla düşmanca cinsiyetçiliğe karşı çıkmalarını engelleyen bir güç kaynağı durumundadır (Bu kuram hakkında daha detaylı Türkçe bilgiye ulaşmak için bkz., Sakallı-Uğurlu, 2001b).

Çelişik duygulu cinsiyetçiliğin korumacı cinsiyetçilik faktörü, kadınların değerli olduğunu ve güçlü olan erkekler tarafından korunması gerektiğini belirten düşünceleri içermektedir. Ancak, bu değer ve korunma kadın “kadın gibi” davrandığı sürece yani geleneksel kadın rollerini gösterdiği sürece geçerli olup, kadın bu “kadın”lığın dışına çıktığında sadece geçerliliğini yitirmekle kalmayıp, cezalandırmaya ve düşmanlığa dönüşmektedir. Evlilikte kadına uygulanan şiddet hakkındaki tutumlar da bu korunmanın ne zaman ve hangi durumlarda ortadan kalkıp düşmanlığa dönüşebileceği konusundaki düşünceler olarak yorumlanabilir. Buna göre de cinsiyetçiliğin, özellikle de düşmanca cinsiyet-

çiliğin, kadına yönelik eş dayağı hakkındaki tutumları etkileyebileceği düşünülmektedir.

Çelişik duygulu cinsiyetçilik ve aile içi şiddet arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalar oldukça yenidir (Glick, Sakallı-Uğurlu, Ferreira ve Aguirra de Souza, 2002; Sakallı, 2001a; Ulu ve Sakallı-Uğurlu, 2002). Sakallı (2001a), Türk üniversite öğrencilerinin evlilikte kadına uygulanan fiziksel şiddete yönelik yordamada ataerkilliğin ve cinsiyetçiliğin katkısını araştırmıştır. Sakallı’nın (2001a) çalışmasına göre, öğrenciler genel olarak evlilikte kadına uygulanan fiziksel şiddete karşı çıkmışlardır; ancak, ataerkillik ve düşmanca cinsiyetçilik konusunda olumlu tutumlara sahip olan erkek öğrenciler, evlilikte kadına uygulanan fiziksel şiddeti daha kabul edilebilir bulmuşlar ve bu şiddeti yarattığı için kadını suçlamışlardır. Ataerkillik ve düşmanca cinsiyetçilik, evlilikte kadına uygulanan fiziksel şiddete ilişkin öğrencilerin tutumlarını yordayan önemli değişkenler olarak bulunmuşlardır. Sakallı’nın (2001a) çalışması, yurt dışındaki diğer çalışmalardan farklı olarak ilk kez düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçiliğin evlilikte kadınlara uygulanan fiziksel şiddete ilişkin tutumlarla nasıl ilişkilendiği konusunu ele almıştır. Bu yeni çalışmanın amacı ise, Sakallı’nın (2001a) araştırmasını genişleterek çelişik duygulu cinsiyetçilik ile evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumlar arasındaki ilişkinin yanı sıra; evlilikte kadına yönelik sözel şiddete ilişkin tutumlar ve uygulanan şiddet sonrası kadının ilişkiyi terk etmesi hakkındaki tutumlar arasındaki ilişkiyi de araştırmaktır. Önceki çalışmalara dayanarak (örn., Sakallı, 2001a) düşmanca cinsiyetçiliğin ele alınan bu üç farklı tutumu yordayabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kura-

mı açısından bakıldığında, korumacı cinsiyetçiliği destekleyen kadınların ilişkilerinde bazı ayırıcı davranışlara tolerans gösterebilecekleri beklenmektedir. Moya, Glick, Exposito, ve Casado'ya (2001) göre, korumacı cinsiyetçiliği savunan kadınlar özellikle yakın ilişkilerinde korumacı cinsiyetçilikle açıklanan ayrımcılıkları kolaylıkla kabul edebilmektedir. Örneğin “boş yere yorulmaması gerektiği” gerekçesi ile uzun yolda araba kullanmaması istenen kadın bu olayı olumsuz algılamayacaktır; çünkü bir ölçüde ona konulan araba kullanma yasağının “koruma” amaçlı yapıldığı düşünülmektedir. Buna karşın, “kadınlar iyi araba kullanamazlar” gerekçesi ile uzun yolda araba kullanması engellenen (düşmanca cinsiyetçilik) kadın ise bu olayı olumsuz algılayacaktır. Benzer şekilde, kadına uygulanan fiziksel veya sözel şiddet kadınlar tarafından reddedilse bile, kadına uygulanan sözel şiddet korumacı cinsiyetçilikle daha ilişkili olabilir, çünkü kadınların fiziksel şiddet yerine sözel şiddete maruz kalması, onların en azından fiziksel zarardan korunması anlamını taşıyabilir. Diğer bazı ülke kadınlarına oranla korumacı cinsiyetçiliği daha fazla benimsemekte oldukları bulunan Türk kadınlarının (Glick ve ark., 2000) korumacı cinsiyetçilik düzeyleri arttıkça sözel şiddete daha fazla tolerans gösterebilecekleri beklenilmektedir.

Kısacası, burada ele alınan çalışmada fiziksel şiddetin yanı sıra, sözel şiddete ilişkin tutumlar ve yaşanan şiddet olayları sonrasında kadının ilişkiyi terk etmesi hakkındaki tutumlar ile düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik arasındaki ilişki incelenmektedir. Ayrıca, daha önce yurt dışında ve yurt içinde yapılmış bazı araştırmaların (örn., DeKeserely, 1995; Smith, 1990; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998, 2000) demografik

özelliklerin aile içi şiddeti yordamada önemli değişkenler olduğu bulgularına dayanarak bu çalışmada öğrenci olmayan katılımcıların örnekleme dahil edilmesiyle cinsiyet farklılığı dışında yaş, eğitim ve aylık gelir düzeyi gibi demografik özellikler de incelemeye alınmaktadır. Böylece, evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar ve cinsiyetçilik ilişkisinin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Örneklem

Bu araştırmaya 422 öğrenci (198 kadın ve 224 erkek) ile 429 öğrenci olmayan (220 kadın ve 209 erkek) olmak üzere toplam 851 katılımcı katılmıştır. Öğrenci katılımcılar Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden sağlanırken; öğrenci olmayan katılımcılar Ankara ili sınırlarındaki bazı kamu kuruluşlarında çalışan kişilerden ve ODTÜ öğrencilerinin akraba veya komşularından oluşmaktadır. Öğrencilerin yaş ortalaması, kadınlar için 20.93 (S = 2.62), erkekler için 21.99'dur (S = 2.16). Öğrenci olmayan katılımcıların yaş ortalaması, kadınlar için 34.35 (S = 8.94) iken, erkekler için 35.90'dır (S = 10.38).

Öğrenci olmayan katılımcıların % 3.5'i ilkokul, % 2.5'i ortaokul, % 30.3'ü lise, % 52.4'ü üniversite ve % 11.3'ü ise lisansüstü mezundur. Bu eğitim bilgilerine göre, bu araştırmadaki katılımcıların büyük çoğunluğu üniversite öğrencisi ve üniversite mezunudur.

Ailenin aylık gelir düzeyi açısından bakıldığında, ortalamasının 838.332.000 TL, tepe değerinin 1.000.000.000 TL olduğu bulunmuştur. En düşük aile aylık geliri 600.000.000 TL iken, en yüksek aile aylık geliri 11.500.000.000 TL olarak belirtilmiştir. 150 katılımcı ailelerinin aylık gelir düzeylerini belirtmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Katılımcılara Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği uygulanmıştır.

Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği. Evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları ölçmek için Tablo 1'deki maddeler kullanılmıştır. Bu maddelerden 5 tanesi Briere (1987) tarafından geliştirilmiş olan "Evlili Kadınların İstismarına İlişkin Tutumlar" (Attitudes Toward Wife Abuse) ölçeği'nden alınmıştır (bkz., Tablo 1). Diğer maddeler ilk yazar tarafından geliştirilmiştir. Katılımcılar verilen ifadelerle ne derece hemfikir olduklarını 1'den (kesinlikle katılmıyorum) 6'ya (kesinlikle katılıyorum) kadar olan bir ölçek üzerinde belirtmişlerdir. Ölçekten alınan yüksek puanlar kadına yönelik şiddete ve ayrılmaya ilişkin olumlu tutumu göstermektedir.

Tüm katılımcılar kullanılarak, varimax rotasyon tekniği ile yapılan faktör analizi sonucunda özdeğerlik derecesi 1'den yüksek olan üç faktör elde edilmiştir. Bu faktörler "Sözel Şiddete Tolerans," "Ayrılmaya İlişkin Tutumlar" ve "Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlar" olarak isimlendirilmişlerdir. Bu üç faktör tüm varyasyonun % 52.72'ini açıklamaktadır. Faktör analizi sonucunda elde edilen istatistiksel bilgiler, iç tutarlık güvenilirliği (Cronbach Alfa) ve madde-toplam analizi sonuçları Tablo 1'de sunulmaktadır. Zaman içindeki tutarlık güvenilirliği (test-tekrar test korelasyonu) için 83 öğrenciden 21 gün sonra tekrar veri toplanmıştır. Tablo 1'de görüldüğü gibi test-tekrar test korelasyonları yeterli düzeydedirler.

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği. Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilen ve Türk-

çe uyarlaması Sakallı-Uğurlu (2001b) tarafından yapılan Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, yüksek geçerlik ve güvenilirliğe sahiptir (bkz., Sakallı-Uğurlu, 2001b). Bu ölçek iki ana faktörü içermektedir: 1) Düşmanca cinsiyetçilik (Cronbach Alfa = .86; örnek maddeler; "Gerçekte birçok kadın eşitlik arıyoruz maskesi altında işe alınmalarda kendilerinin kayırılması gibi özel muameleler arıyorlar," "Kadınlar erkekler üzerinde kontrolü sağlayarak güç kazanmak hevesindedir," "Bir kadın bir erkeğin bağlılığını kazandıktan sonra genellikle o erkeğe sıkı bir yular takmaya çalışır"); ve 2) Korumacı cinsiyetçilik (Cronbach Alfa = .77; örnek maddeler; "İyi bir kadın erkeği tarafından yüceltilmelidir," "Bir felaket durumunda kadınlar erkeklerden önce kurtarılmalıdır," "Kadınlar erkekler tarafından el üstünde tutulmalı ve korunmalıdır"). Katılımcılar verilen ifadelerle ne derece hemfikir olduklarını 1'den (kesinlikle katılmıyorum) 6'ya (kesinlikle katılıyorum) kadar olan ölçekte belirtmişlerdir. Bu ölçekten alınan yüksek puan yüksek cinsiyetçiliği göstermektedir.

İşlem

Ölçekler, öğrencilere sınıf ortamında; öğrenci olmayan katılımcılara ise Ankara ili içinde bulunan bazı kamu kuruluşlarında veya anket doldurmaya uygun ortamlarda anketörler tarafından dağıtılmışlardır. Ayrıca, bir kısım ölçek öğrencilere verilerek akrabalarından veya komşularından öğrenci olmayan kişilere doldurtmaları istenmiştir. Bazı öğrenciler katılımlarından veya ölçekleri doldurttuklarından dolayı o anda aldıkları derslerden puan alırlarken, bazı öğrenciler ölçek dağıtımını gönüllü olarak yapmışlardır. Katılımcıların hepsi ölçekleri kendileri doldürmüşlardır.

Tablo 1

Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği'ndeki Faktörler için Maddeler, Özdeğer, Açıklanan Varyans Yüzdesi, Yük Değerleri, Cronbach Alfa, Test-tekrar Test ve Madde-toplam Korelasyonları

Alt Ölçekler Maddeler	Yük Değerleri	Madde toplam r
Sözel Şiddete Tolerans (Özdeğer = 4.49; Açık. varyans = % 34.56; Cronbach Alfa = .72; Test-tekrar test r = .73).		
Kadınların kocaları tarafından azarlanması o kadar kötü birşey değildir	.77	.57
Erkeğin eşine karşı sözel şiddet göstermesinde kötü bir yan görmüyorum	.65	.47
Kadın hatalar yaptığıında kocası onu azarlayıp, kızabilmelidir	.64	.55
Bazı kadınlar kocalarından dayak ister gibi görünmektedir #	.60	.40
Kocanın karısına bağırması beni rahatsız etmez	.52	.40
Fiziksel Şiddet Sonucunda Ayrılmaya İlişkin Tutumlar (Özdeğer = 1.27; Açık. varyans = % 9.66; Cronbach Alfa = .74; Test-tekrar test r = .66).		
Kadın, eğer kocası kendisine vurursa evi terk etmelidir #	.75	.52
Eğer erkek karısına vurur ise tutuklanmalıdır #	.71	.53
Kocanın azarlaması, bağırması boşanma nedeni olmalıdır	.70	.53
Eşin dövülmesi boşanma nedeni olmalıdır #	.64	.56
Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlar (Özdeğer = 1.11; Açık. varyans = % 8.50; Cronbach Alfa = .68; Test-tekrar test r = .64).		
Eş dayacağına karşıyım*	.76	.46
Erkek karısına vurmakta hiçbir zaman haklı çıkartılamaz* #	.67	.50
Bir erkeğin aile içinde şiddet göstermesi hiç bir özür ile açıklanamaz*	.62	.48
Erkek, eşine karşı bazen fiziksel şiddet gösterebilmelidir	.56	.44

* Ters çevrilmiş ifadeler.

Briere'in ölçeğinden alınan ifadeler.

Bulgular

Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete Tolerans Konusunda Cinsiyet Farklılıkları

Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği'nin alt faktörlerinde cinsiyet farklılığını incelemek amacı ile t-testi yapılmıştır. Tablo 2'de görüldüğü üzere, erkek katılım-

cıların ($\bar{X} = 2.74$) kadın katılımcılara ($\bar{X} = 1.83$) oranla Sözel Şiddete Tolerans faktöründen daha yüksek puan aldıkları gözlenmiştir ($t(840) = -15.42, p < .01$). Benzer şekilde, erkek katılımcılar ($\bar{X} = 2.20$) kadın katılımcılara ($\bar{X} = 1.50$) oranla Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlarda daha yüksek ortalamaya sahiptirler ($t(846) = -12.09, p < .01$). Bu bulgulara göre,

Tablo 2

Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumların Ortalama ve Standart Kaymaları

Değişkenler	Kadın		Erkek	
	\bar{X}	S	\bar{X}	S
Sözel Şiddete Tolerans	1.83	.78	2.74	.92
Ayrılmaya İlişkin Tutumlar	4.07	1.07	3.18	1.18
Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlar	1.50	.70	2.20	.96

erkek katılımcılar evlilik içinde kadına yönelik sözel ve fiziksel şiddete karşı daha toleranslı tutumlar sergilemektedirler. Ancak, erkek katılımcılar ($\bar{X} = 3.18$) kadın katılımcılara ($\bar{X} = 4.07$) oranla evlilik içinde şiddete uğrayan kadınların ayrılmasına ilişkin daha olumsuz tutumlara sahiptirler ($t(840) = 11.38, p < .01$).

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği'nin Faktörleri Arasındaki İlişki

Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği'nin faktörleri (Sözel şiddete tolerans, Ayrılmaya ilişkin tutumlar, Fiziksel şiddete ilişkin tutumlar) yordanan değişkenler; düşmanca cinsiyetçilik, korumacı cinsiyetçilik, yaş, eğitim ve aylık gelir düzeyi yordayıcı değişkenler olarak ele alınarak hem kadın hem de erkek katılımcılar için ayrı ayrı regresyon analizleri yapılmıştır. Regresyon analizinin sonuçları Tablo 3'de verilmektedir.

Her bir faktör için yapılan regresyon analizleri incelendiğinde, sözel şiddete tolerans konusunda kadın katılımcılar için yaş, düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik yordayıcı değişkenler olarak bulunmuştur ($R^2 = .10, F(5, 309) = 7.18, p < .001$). Bu bulguya göre, kadın katılımcılarda yaş, düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik art-

tıkça sözel şiddete tolerans artmaktadır. Buna karşın, erkek katılımcılara bakıldığında, yaş, eğitim düzeyi ve düşmanca cinsiyetçiliğin sözel şiddete toleransı yordayıcı değişkenler olduğu görülmektedir ($R^2 = .27, F(5, 329) = 24.36, p < .001$). Yani, yaşça büyük, düşmanca cinsiyetçilik tutumlarında puanları yüksek olan ve eğitimi düşük olan erkek katılımcıların evlilikte kadına yönelik sözel şiddete toleransı artmaktadır.

Ayrılmaya İlişkin Tutumlar faktörü incelendiğinde, kadın katılımcılar için sadece yaş ve eğitim düzeyi yordayıcı değişkenler olarak bulunmuştur ($R^2 = .07, F(5, 312) = 4.80, p < .001$). Bu bulgulara göre, yaşça büyük, eğitim düzeyi düşük olan kadın katılımcılarda ayrılmaya ilişkin tolerans azalmaktadır. Yani, yaş arttıkça ve eğitim düzeyi düştükçe kadınlar eşten ayrılmaya daha olumsuz yaklaşmaktadırlar. Erkek katılımcılar için ise, yaş, eğitim düzeyi ve düşmanca cinsiyetçilik ayrılmaya karşı tutumları yordayıcı değişkenlerdir ($R^2 = .20, F(5, 331) = 16.91, p < .001$). Yani, yaşça büyük, düşmanca cinsiyetçilik tutumları yüksek ve eğitim düzeyi düşük olan erkek katılımcıların ayrılmaya karşı daha olumsuz tutumlar sergiledikleri gözlenmiştir.

Son olarak, Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlar faktörü ele alınırsa, kadın katılımcılar açısından sadece eğitim düzeyi fiziksel şiddete ilişkin tutumları anlamlı olarak yordayan değişken olarak bulunmuştur ($R^2 = .05, F(5, 311) = 3.16, p < .001$). Kadın katılımcılar için, eğitim düzeyi arttıkça fiziksel şiddete ilişkin tutumlar daha olumsuzlaşmaktadır. Erkek katılımcılar için ise, eğitim düzeyi ve düşmanca cinsiyetçilik, fiziksel şiddete ilişkin tutumları yordayan değişkenlerdir ($R^2 = .08, F(5, 333) = 5.83, p < .001$). Eğitim düzeyi düşük ve düşmanca cinsi-

Tablo 3

Erkek ve Kadın Katılımcılar İçin Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği'nin Faktörlerine Uygulanan Regresyon Analizi Sonuçları

Sözel Şiddete Tolerans						
Yordayıcı Değişkenler	Kadın			Erkek		
	r	Beta	t	r	Beta	t
Yaş	.16	.12	2.19*	.11	.13	2.72*
Eğitim	-.12	-.09	-1.59	-.20	-.20	-4.12**
Gelir düzeyi	-.02	-.03	-0.55	-.01	.00	0.08
Düşmanca C.	.23	.15	2.56*	.46	.45	9.38**
Korumacı C.	.24	.16	2.72**	.16	.06	1.26

Ayrılmaya İlişkin Tutumlar						
Yordayıcı Değişkenler	Kadın			Erkek		
	r	Beta	t	r	Beta	t
Yaş	.16	-.13	-2.35*	.24	-.27	-5.35**
Eğitim	-.17	.15	2.66*	-.20	.21	4.12**
Gelir düzeyi	-.06	.06	1.00	-.07	.06	-1.17
Düşmanca C.	.14	-.09	-1.55*	.31	-.30	-6.14**
Korumacı C.	.13	-.07	-1.16	.11	-.01	-0.21

Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlar						
Yordayıcı Değişkenler	Kadın			Erkek		
	r	Beta	t	r	Beta	t
Yaş	-.11	-.07	-1.37*	.05	.03	0.50
Eğitim	-.17	-.16	-2.84**	-.16	-.19	-3.48**
Gelir düzeyi	-.09	-.06	-1.13	.04	.04	0.70
Düşmanca C.	.07	.10	1.60	.17	.21	3.87**
Korumacı C.	.01	.02	0.34	.05	.02	0.35

* p < .05 ** p < .01

yetçilik puanları yüksek olan erkek katılımcıların Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumları daha olumludur.

Tartışma

Bu araştırmanın amacı, evlilik içinde kadına yönelik sözel şiddet, fiziksel şiddet ve şiddet

sonucunda ayrılma hakkındaki tutumlar ile yaş, eğitim düzeyi, aylık gelir düzeyi, düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik arasındaki ilişkiyi erkek ve kadın katılımcılar için incelemektir. Çalışmanın bulgularına bakıldığında, Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeği'nin alt faktörlerinde cinsiyet farklılığını in-

celelemek amacı ile yapılan t-testi sonuçlarına göre, erkek katılımcılar evlilik içinde kadına yönelik sözel ve fiziksel şiddete karşı daha toleranslı tutumlara sahiptirler.

Bu bulgular daha önceki çalışmaları (Harris ve Cook, 1994; Locke ve Richman, 1999; Sakallı, 2001a) destekler bir şekilde kadınların erkeklere oranla evlilik içi şiddete daha güçlü bir şekilde karşı çıktıklarını göstermiştir. Tajfel ve Turner'ın (1979) Sosyal Kimlik Kuramı'nda önerdiği gibi, kadınlar kendi içgrupları ile özdeşleşerek, kendi grup üyelerine sosyal destek sağlamak amacı ile evlilik içi şiddete daha fazla karşı çıkmış olabilirler. Verkuyten ve Thijs'in (2001) Türk ve Hollandalı gençlerle yaptığı araştırmada, Türk kızlarının kendi cinsiyetleri ile daha güçlü bir şekilde özdeşleştikleri bulunmuştur. Verkuyten ve Thijs (2001), bu güçlü özdeşleşmenin aşırı cinsel yanlılıklarla ilgili olabileceğini önermektedirler. Kadınların aile içi şiddete karşı olmaları kendilerinin şiddet içeren bir ilişkide bulunma veya gelecekte olma ihtimalleri ile bağlantılı olabilir. Bu araştırmanın kadın katılımcıları ataerkil bir toplumda (örn., Kandiyoti, 1995) fiziksel şiddete uğramış kadın örneklerini görmüş olabilirler ya da kendilerinin şiddete uğrama olasılıklarının olabileceğini düşünmüş olabilirler. Bu nedenlerle de erkeklere oranla evlilikte kadına yönelik şiddete daha olumsuz tutumlar sergilemiş olabilirler. Ayrıca, Türkiye'de yapılan bir çalışmada kızlara oranla erkek ergenlerin hem annenin hem de babanın çocuklarını dövmesini daha doğal karşıladıkları bulunmuştur (Oskay, 1986). Bazı ailelerde çocuğun terbiyesi için kullanılan "dayağa" erkeklerin daha doğal yaklaşması, evlilik yaşantısında da "kadının terbiyesi" olarak nitelendirilebilecek dayağın kabul edilebilir olarak algılanmasıyla ilintili olabilir.

Cinsiyet farklılığı ayrılmaya ilişkin tutumlar açısından incelendiğinde, erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla evlilik içinde şiddete uğrayan kadınların eşlerinden ayrılmasına daha olumsuz baktıkları bulunmuştur. Benzer şekilde, Arıkan (1996) tarafından boşanmaya ilişkin tutumlar konusunda yapılan bir çalışmada, erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla "boşanma ahlaki standartları düşürür" ifadesi ile daha fazla hemfikir oldukları bulunmuştur. Arıkan (1996), erkeklerin bu görüşe daha fazla katılmasını ataerkil değerler sistemi ile yorumlamıştır. Arıkan, ataerkil ideolojinin toplumlar da özellikle erkekler tarafından üretilmesinin bu sonucu doğurmuş olabileceği düşüncesindedir. Daha sonra tartışılacağı gibi, bu araştırmanın bulguları baskın ataerkilliği de içeren düşmanca cinsiyetçiliğin ayrılmaya karşı tutumları açıklamada kullanılabileceğini görgül olarak desteklemiştir.

Çelişik duygulu cinsiyetçilik ve evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumların faktörleri arasındaki ilişki Tablo 3'te verilmektedir. Bu bulguları burada kısaca tekrar özetlemek gerekirse; kadın katılımcılarda yaş, düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik arttıkça sözel şiddete tolerans artmaktadır. Buna karşın, erkek katılımcılara bakıldığında, yaşça büyük, düşmanca cinsiyetçilik tutumlarında puanları yüksek olan ve eğitimi düşük olan erkek katılımcıların evlilikte kadına yönelik sözel şiddete toleransı artmaktadır. Ayrılmaya ilişkin tutumlar açısından, yaşça büyük, eğitim düzeyi düşük olan kadın katılımcılarda ayrılmaya ilişkin tolerans azalmaktadır. Erkek katılımcılar için ise, yaşın büyük, düşmanca cinsiyetçilik tutumlarının yüksek ve eğitim düzeyinin düşük olması eşten ayrılmaya ilişkin olumsuz tutumlarda artış olmasıyla ilişkilidir. Son olarak, kadın katılımcılar

için, eğitim düzeyi arttıkça fiziksel şiddete ilişkin tutumlar daha olumsuz hale gelmektedir. Erkek katılımcılar için ise, eğitim düzeyinin düşük ve düşmanca cinsiyetçiliğin yüksek olması fiziksel şiddete ilişkin tutumları daha olumluya yönlendirmektedir.

Bu bulgulara göre, genel olarak, hem erkek, hem de kadın katılımcılar için evlilikte kadına yönelik sözel şiddete tolerans ve ayrılmaya ilişkin tutumlarla yaş arasında bir ilişki vardır. Ancak, fiziksel şiddete ilişkin tutumlar sözkonusu olduğunda yaş önemini kaybetmektedir. Daha önceki yurt dışı çalışmaları (DeKeseredy, 1995; Smith, 1990), yaş değişkeninin kadına yönelik şiddet konusunda önemli olduğunu göstermiş olsa bile, bu araştırma şiddetin türü ayrımının (fiziksel veya sözel) yapılmasında gerekli olabileceğini göstermektedir.

Yaş değişkeninin tam tersine, eğitim düzeyi hem erkek hem de kadınlar için fiziksel şiddete ilişkin tutumlar ile negatif bir ilişki içinde iken, ayrılmaya ilişkin tutumlarla pozitif bir ilişki göstermektedir. Diğer bir değişle, yüksek eğitim seviyesine sahip olan katılımcılar fiziksel şiddete daha fazla karşı çıkarken, kadının eşinden ayrılmasına daha ılımlı bakmaktadırlar. İçli, Ögün ve Özcan (1995) tarafından ve T.C. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu'na (2000) yaptırılan çalışmalarda da eğitim düzeyi ile aile içi şiddet arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Boşanma ile ilgili benzer sonuçlar Arıkan (1996) tarafından da bulunmuştur. Arıkan, yüksek eğitim düzeylerine gidildikçe boşanmanın ahlaki standartları düşürdüğü görüşüne katılımın azalmakta olduğunu ifade etmektedir. Düşük eğitim düzeyinde olan kişilerin daha geleneksel ve önyargılı tutumlara sahip olduğu düşünülürse, bu kişilerin neden ayrılmaya daha olumsuz baktıkları net bir hale

gelmektedir; bilindiği gibi geleneksel olarak evlilik kutsaldır ve "bir yastıkta kırk yıl" geçirmesi gereken bir kurumdur.

Demografik değişkenlerden biri olarak ele alınan ailenin aylık gelir düzeyi, yapılan regresyon analizlerinin hiçbirinde evlilikte kadına yönelik sözel veya fiziksel şiddet ve ayrılmaya ilişkin tutumları yordamamıştır. Bunun bir nedeni araştırmaya katılanların benzer gelir düzeyine sahip olmaları olabilir. Daha önceki çalışmalardan bilinmektedir ki gelir düzeyi ile aile içi şiddet (İçli, ve ark., 1995; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998, 2000) ve sosyo-ekonomik düzey (alt, orta ve üst) ile boşanmaya ilişkin tutumlar arasında (Arıkan, 1996) ilişki bulunmaktadır. Gelir düzeyi düştükçe, yani ekonomik sıkıntılar arttıkça aile içi şiddet artmaktadır. Benzer şekilde sosyo-ekonomik düzey azaldıkça boşanmanın ahlaki standartları düşüreceği görüşüne katılım artmaktadır (Arıkan, 1996). Ancak şu da unutulmamalıdır ki korelasyon analizinde anlamlı çıkan sonuçlar çok değişkenli regresyon analizinde anlamsız hale gelebilir, çünkü bir değişkenin etkisi diğer değişkenlerin etkisiyle kaybolabilir. Tüm bu olasılıkların daha güvenilir bir şekilde test edilebilmesi için farklı gelir düzeylerinden olan katılımcılarla çalışmalar yapılmasının yerinde olduğu düşünülmektedir.

Çelişik duygulu cinsiyetçilik (düşmanca ve korumacı) ve evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumların alt faktörleri ile ilişkisine bakıldığında, genel olarak düşmanca cinsiyetçiliğin erkek katılımcıların evlilikte kadına yönelik fiziksel ve sözel şiddete ilişkin tutumları yordayan en önemli değişken olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar da Sakallı ve arkadaşlarının (Glick ve ark., 2002; Sakallı, 2001a; Ulu ve Sakallı-

Uğurlu, 2002) çalışmaları ile tutarlılık göstermektedir. Düşmanca cinsiyetçiliğin kadına karşı önyargılı tutumları içerdiği ve geleneksel cinsiyet rollerini destekleyip, beslediği düşünülürse evlilikte kadınlara yönelik şiddete ilişkin tutumları güçlü bir şekilde yordaması anlamlı hale gelmektedir. Glick ve arkadaşları (1997), düşmanca cinsiyetçiliğin geleneksel toplumsal rollere uymayan kadınlara karşı olumsuz tutumları yordadığını bulmuşlardır. Kadınların eşlerinden dayak yemesi ya da azar işitmesinin nedeni de çoğunlukla kadınların kocalarına itaat etme, saygı gösterme, anlayışlı davranma gibi sorumluluklarını yerine getirmemeleri (Ritterberger-Tılıç ve Kalaycıoğlu, 2000; T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 2000); yani cinsiyet rollerine uymamaları olarak algılandığında düşmanca cinsiyetçiliğin evlilikte kadınlara yönelik oluşan sözel veya fiziksel şiddete ilişkin tutumları yordaması daha da anlamlı hale gelmektedir.

Kadın katılımcılar için ise biraz farklı bulgular elde edilmiştir. Kadın katılımcılar için düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik evlilikte kadına yönelik uygulanan sözel şiddete ilişkin tutumları yordayan değişkenlerdir. Bu sonuç, Moya ve arkadaşlarının (2001) korumacı cinsiyetçilikle açıklanan ayrımcı davranışlara kadınların daha fazla tolerans gösterdikleri bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Buradaki ayrımcı davranış kadına yönelik sözel şiddet olarak ele alınırsa, yüksek düşmanca ve korumacı cinsiyetçi tutumlara sahip olan kadınlar, erkeklerin eşlerini uyarma ve onlara bağırma “haklarının” olduğunu algılayabilirler. Çelişik duygulu cinsiyetçiliğe sahip bu kişiler, kadınları korumak amacı ile fiziksel şiddet yerine sözel şiddetin (örn., azar işitmenin) daha kabul edilebilir olduğunu düşünmüş olabilirler.

Özetle, bu çalışmanın amacı, düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik ve evlilikte kadına yönelik sözel ve fiziksel şiddete ilişkin tutumlar ve kadına yönelik şiddet sonucunda ayrılmaya ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çelişik duygulu cinsiyetçilik açısından daha önce Sakallı (2001a) tarafından yapılan araştırma ile tutarlı sonuçlar bulunmuştur. Bu çalışmada daha önceki araştırmalardan farklı olarak, düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliğin, bireylerin evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumlarının yanı sıra; evlilikte kadına yönelik sözel şiddete ilişkin tutumlarını da farklı olarak etkilediği gösterilmiştir. Daha önce yurtdışında kadınlara yönelik şiddet konusunda yapılmış araştırmaların bulgularını (örn., DeKeserely, 1995; Smith, 1990) destekleyen bir şekilde yaş, eğitim ve cinsiyet farklılığı, evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumlar, sözel şiddete toleransı, ayrılmaya ilişkin tutumlar ile ilişkili değişkenler olarak bulunmuştur.

Bu konuda yapılacak olan diğer araştırmalar buradaki bulguların ışığında, kadına uygulanan şiddeti daha iyi anlamak için kalıpyargılar konusundan yararlanabilirler. Bilindiği gibi kadınlara ve erkeklere ilişkin oluşturulan kalıpyargılar kişilerin ayrımcı davranışlarını etkilemektedir (Fiske ve Taylor, 1991). Erkeğin ailenin reisi olarak kabul edildiği (örn., Arıkan, 1996) ve kadının temel sorumluluklarının başında ev işi yapmanın geldiği (örn., Atalay, Konaş, Beyazıt ve Madenoğlu, 1992; Dökmen, 1997; Gökçe, Acar, Ayata, Kasapoğlu, Özer ve Uygun, 1993) bir toplumda erkeğin kadın üzerinde hak iddia etmesi kolaylaşmaktadır. Erkeğin gerektiğinde eşini dövebilmesi düşüncesinin azaltılması için kadınlar ve erkekler için belirlenen sosyal rollerin veya bu konudaki kalıp-

yargıların değişmesi ile mümkün olabilecektir. Bu tür sosyal rol değişimlerinin nasıl oluşturulabileceğinin önemli bir çalışma konusu olduğu düşünülmektedir.

Eşe yönelik sözel şiddet, fiziksel şiddet ve aile içi şiddet sonucu eşlerin ayrılmaları konusyla ilgili olarak yüklem kuramlarından da yararlanılabileceğini düşünülmektedir. Fiziksel veya sözel şiddetin oluşumunu sağlayacak nedenlere yapılan yüklemeler kadının mı yoksa kocasının mı suçlanabileceğini etkileyebilir. Örneğin, kadın görevi olarak görülen ev işlerini yapmadığında erkeğin kızması normal görülebilmekte ve kadın suçlanabilmektedir. Daha önce Tutarel-Kışlak (1997) tarafından yapılan bir çalışmada evlilik uyumu ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir; ve olumsuz eş davranışında eşin özelliklerine yapılan yüklemeler ile evlilikte yaşanan uyumsuzluk arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Aile içi şiddet konusunda da bu davranış yüklemeleri önemli roller oynayabilir; davranışa yapılan yüklemeler sosyal rollerle ve kalıpyargılarla ilintili olabilir.

Ayrıca, Türkiye’de aile içi şiddet konusunda yapılan çalışmalarda deneysel bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu tür konularda deneysel çalışmaların yapılması zor olsa veya arzulanmasa bile, deneysel çalışmaların neden-sonuç ilişkisini sağlaması açısından gerekli olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Gelecekte aile içi şiddet veya çatışma konularında yapılacak çalışmalarda manipüle edilmiş bazı hikayeler katılımcılara okutulabilir. Katılımcıların bu hikayedeki kişilere tepkileri ve ele alınan konudaki tutumları veya olası davranışları ölçülebilir. Bu tür bir çalışmayla nedenselliğin görgül olarak ortaya konulmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Anderson, K. L. (1997). Gender, status, and domestic violence: An integration of feminist and family violence approaches. *Journal of Marriage & the Family*, 59 (3), 655-660.
- Arıkan, Ç. (1993). *Kadın ve şiddet*. Ankara: T.C. Devlet Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Arıkan, Ç. (1996). *Halkın boşanmaya ilişkin tutumları araştırması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Bilim Serisi 96.
- Atalay, B., Konaş, Y. M., Beyazıt, S., & Madenoğlu, K. (1992). *Türk aile yapısı araştırması*. Ankara: DPT, Yayın no:213.
- Briere, J. (1987). Predicting self-reported likelihood of battering: Attitudes and childhood experiences. *Journal of Research in Personality*, 21, 61-69.
- DeKeseredy, W.S. (1995). Enhancing the quality of survey data on women abuse: Examples from a national Canadian study. *Violence Against Women*, 1, 158-173.
- Dökmen, Z. Y. (1997). Çalışma, cinsiyet ve cinsiyet rolleri ile ev işleri ve depresyon ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(39), 39-53.
- Fiske, S. T., & Taylor, S. E. (1991). *Social cognition*. New York: McGraw-Hill.
- Gentemann, K. (1984). Wife beating: Attitudes of a non-clinical population. *Victimology*, 9, 109-119.
- Glick, P., & Fiske, T. S. (1996). The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 491-512.
- Glick, P., & Fiske, T. S. (1997). Hostile and benevolent sexism: Measuring ambivalent sexist attitudes toward women. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 119-135.
- Glick, P., Diebold, J., Bailey-Werner, B., & Zhu, L. (1997). The two faces of Adam: Ambivalent sexism and polarized attitudes toward women. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23, 1323-1334.
- Glick, P., Fiske, S. T., Mladinic, A., Saiz, J. L., Abrams, D., Masser, B., Adetoun, B., Osagie, J.E., Akande, A., Alao, A., Brunner, B., Willemsen, T. M., Chipeta, K., Dardenne, B., Dijksterhuis, A., Wigboldus, D., Eckes, T., Six-Materna, I., Expósito, F., Moya, M., Foddy, M., Kim, H., Lameiras, M., Sotelo, M. J., Mucchi-Faina, A., Romani, M., Sakallı, N., Udegbe, B., Yamamoto, M., Ui, M., Ferreira, M. C., & López, W. L. (2000). Beyond prejudice as simple antipathy: Hostile and benevolent

- sexism across cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 763-775.
- Glick, P., Sakallı-Uğurlu, N., Ferreira, M. C., & Aguir de Souza, M. (2002). Ambivalent sexism and attitudes toward wife abuse in Turkey and Brazil. *Psychology of Women Quarterly*, 26, 291-296.
- Gökçe, B., Acar, F., Ayata, A., Kasapoğlu, A., Özer, I., & Uygun, H. (1993). *Gecekondualarda ailelerarası geleneksel dayanışmanın çağdaş organizasyonlara dönüşümü*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları, No: 75.
- Harris, R. L., & Cook, C.A. (1994). Attributions about spouse abuse: It matters who the batterers and victims are. *Sex Roles*, 30, 553-565.
- İçli, T. G., Ögün, A., & Özcan, N. (1995). *Ailede kadına yönelik şiddet ve kadın suçluluğu*. Ankara: T.C. Devlet Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayını.
- İlkaracan, P., & Gülçür, L. (1996). Aile içinde kadına karşı şiddet. İçinde P. İlkaracan, L. Gülçür, & C. Arın (Ed.) *Sıcak yuva masalı: Aile içi şiddet ve cinsel taciz* (pp.21-78). İstanbul: Metis Yayınları.
- Johnson, M. P., & Ferraro, K. L. (2000). Research on domestic violence in the 1990s: Making distinctions. *Journal of Marriage & the Family*, 62 (4), 948-954.
- Kandiyoti, D. (1995). Patterns of patriarchy: Notes for an analysis of male dominance in Turkish society. In Ş. Tekeli (Ed.), *Women in modern Turkish society*. London: Zed Books.
- Locke, L. M., & Richman, C. L. (1999). Attitudes toward domestic violence: Race and gender issues. *Sex Roles*, 40, 227-247.
- Moya, M., Glick, P., Exposito, F., & Casado, P. (2001). *It's for your own good: Women's tolerance of benevolently-justified discrimination*. Unpublished manuscript, University of Granada, Spain.
- Oskay, G. (1986). Dayak konusunda ana-baba ve ergenin tutumu. *Türk Psikoloji Dergisi*, 5(20), 60-65.
- Ritterberger-Tılıç, H., & Kalaycıoğlu, S. (2000). Legitimizing and re-production of domestic violence in Turkish families. *Zeitschrift für Türkeistudien*, 12 (2), 225-240.
- Sakallı, N. (2001a). Beliefs about wife beating among Turkish college students: The effects of patriarchy, sexism, and sex differences. *Sex Roles*, 44 (9/10),1-12.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2001b). Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 47-58.
- Smith, M. D. (1990). Patriarchal ideology and wife beating: A test of feminist hypothesis. *Violence and Victims*, 5, 257-274.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). The social identity theory of intergroup behavior. In W.G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33-47). Monterey, CA: Brooks-Cole.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (1998). *Aile içinde ve toplumsal alanda şiddet*. (No. Bilim Serisi 113) Ankara: Başbakanlık Yayinevi.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (2000). *Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları (Aralık 1993-Aralık 1994)*. 2. baskı. (No. Bilim serisi 86). Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Tutarel-Kışlak, Ş. (1997). Evlilik uyumu ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(40), 55-64.
- Ulu, S., & Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Evlilikte kadına uygulanan şiddete karşı tutumlar ve bu tutumları yordayan bazı sosyal psikolojik faktörler. XII Ulusal Psikoloji Kongresi'nde sunulan poster, ODTÜ, Ankara, Türkiye.
- Verkuyten, M., & Thijs, J. (2001). Ethnic and gender bias among Dutch and Turkish children in late childhood: The role of social context. *Infant and Child Development*, 10, 203-217.
- Yüksel, Ş. (1995). A comparison of violent and non-violent families. Ş. Tekeli (Ed.) *Women in modern Turkish society* (pp. 275-287). New Jersey: Zed Books Ltd.